

Cartes d'amor d'una cubana a Weyler

L'escriptora Georgina Rencurrell –àlies Georgina de Flores– va seguir Weyler de Cuba a Barcelona, on el general mallorquí fou destinat després de la Setmana Tràgica. EL TEMPS ha tingut accés a algunes de les cartes que li envià i que l'escriptora Carme Riera va recuperar d'un antiquari.

“Entre todas recuerdo una noche: no olvidaré nunca aquel cuadro... Venía yo de arriba... de la gloria, de gozar de su exquisita sociedad... había estado V. aquella vez como nunca... Jamás, en toda mi existencia, he disfrutado de igual ni parecida felicidad de la gustada a su lado en aquellos divinos instantes de intensísima alegría. Era en pleno invierno y aquél uno de los días más crudos: a pesar de ello mi rostro estaba encendido, mi sangre ardía, como lava, por las venas...”

L'apassionada autora d'aquesta carta és Georgina Rencurrell, novel·lista cubana que, en el moment d'escriure aquestes ratlles –a començament del 1910– ja tenia publicades dues novel·les romàntiques a Cuba amb el pseudònim de Georgina de Flores: *Adelfa, una historia de Amor* (l'Havana, 1899) i *Flor de loto, un drama de la vida privada* (1902). El destinatari de la carta que contenia l'ardent declaració era el general Valerià Weyler, que en aquell moment era casat amb Teresa Santacana i ocupava el càrrec de capità general de Catalunya, destinació que li havia estat atorgada després dels episodis de la Setmana Tràgica del 1909.

En cartes anteriors, Georgina s'adreçava a Weyler com a “amigo querido” i “mi queridísimo amigo”. En la del paràgraf esmentat suara ja li diu “mi dulce dueño”. El contingut, a més, revela que l'amant entrava a l'edifici militar a reunir-se amb qui havia estat cap de l'exèrcit colonial a Cuba (“al

separarme de su lado y cruzar el patio de Capitanía”) i no residia gaire lluny, perquè des d'allà sentia les campanes de l'Església de la Mercè, que és a escassos cent metres de la capitania: “El reloj de la Merced suena grave y reposado; su voz metálica llega hasta mi gracias al augusto silencio de la noche estival... Presto atención: son las dos de la madrugada.”

Les cartes –a tres de les quals EL TEMPS ha tingut accés a través de transcripcions– les va adquirir l'escriptora Carme Riera –descendent d'una germana de Weyler– en un antiquari de Barcelona fa uns quants anys, provinents possiblement de l'espoliació del llegat de Weyler que durant anys va estar abandonat a la finca familiar de Son Roca (al pla de Na Tesa, al terme municipal de Palma) que la família havia cedit a l'Ajuntament de Palma –i

que des del 1999 té un ús social com a centre de formació i ocupació de discapacitats.

Hi ha més de trenta cartes i en alguna, segons Carme Riera (vegeu entrevista a les pàgines 28-29), Georgina Rencurrell mateix explica que es va enamorar de Weyler en veure'l entrar a l'Havana a cavall, sota els arcs de triomf instal·lats expressament per a l'ocasió. Degué ser, per tant, el 10 de febrer del 1896, el dia que el general mallorquí arribà a Cuba com a nou cap militar per a aturar els independentistes. Posteriorment, segons Riera, Rencurrell el va seguir a Barcelona quan Weyler va anar-hi destinat després de la Setmana Tràgica. Tot i que moltes fonts asseguruen que Weyler era capità general de Catalunya durant la Setmana Tràgica (juliol del 1909), un dels seus descendents, de nom també Valeriano Weyler, explica a EL TEMPS que “Weyler va ser nomenat l'octubre d'aquell any”, quan ja s'havia acabat la revolta. Detalla, a més, que el capità general de Catalunya durant la Setmana Tràgica era Luis de Santiago Menescau. Weyler afegeix que el seu avantpassat, a les memòries que va escriure, “explica que va haver d'intentar tornar la normalitat a la vida quotidiana, cosa que va aconseguir amb el seu exemple, accelerant tots els judicis que hi havia pendants i posant en llibertat com més aviat millor els innocents”.

Una vida a l'ombra. De la vida de Georgina Rencurrell, en canvi, no se'n sap gairebé res. Apareix mencionada en diversos diccionaris de literatura, però només se n'esmenta el pseudònim i les sis obres que se'n coneixen: *Adelfa, una historia de Amor* –que va ser publicada primer com un fulletó al *Diario de la Marina* de Cuba– i *Flor de loto, un drama de la vida privada*, juntament amb les que s'editaren després a Madrid: *El secreto de Rosaura*, *El Capitán Amor*, *Pecado mortal* i *Único amor*. Segons Riera, que coneix *Adelfa, una historia de amor*, Rencur-

ADELFA: UNA HISTORIA DE AMOR

GEORGINA DE FLORES

Coberta de l'última edició d'una novel·la de l'amant de Weyler (Nabu Press, 2010)

“Quisiera ser muy bella para gustarle”

Amigo querido:

Cada vez que hablamos es más grande la alegría de mi corazón, alegría íntima y profunda: sus dulces palabras me hacen el efecto de una luz esplendorosa que ilumina mi interior, antes tan sombrío. El domingo y el lunes resolví pasar dos de mis días de “salvaje” de que ya le he hablado a V. : solamente que si era mi dolor por nadie comprendido lo que me hiciera antes buscar el encierro, esos días –por primera vez en la vida– fue un gratísimo sentimiento lo que me hizo buscar la soledad, avara de mi satisfacción que no quería interrumpiese ni siquiera adivinase nadie.

Y fui, extraña, profundamente feliz. Los objetos que nos rodean son feos o hermosos según los pensamientos que nos animan: esos días, y por efecto del estado de mi ánimo, parecíame un palacio la misma habitación que en días pasados me pareciera tan triste como el calabozo de una prisión.

Y es que mi alma amante languidecía sin un afecto sincero: por eso al manifestarme V. algún interés, vencidas la vacilación y la duda que en un principio me dominaran, me lancé delirante de alegría hacia V. abriéndole de par en par las puertas de mi corazón a ese sentimiento soñado primero, como un imposible contenido después, y por fin desbordantes como las aguas de una cascada.

Ahora soy feliz: un solo temor, una sola pesadumbre ensombrece mi vida: el de sufrir nuevamente, de verme sola, de que me abandone V.... de ahí mis afanes ante el espejo y el regocijo que me producen los piropos callejeros que hasta ahora me molestaban.

Yo quisiera ser bella, muy bella, para gustarle, para hacerme amar de V. Después de logrado ya no me importaría nada dejar de serlo porque entonces V. me querría por los sentimientos de mi alma, la única cosa hermosa que hay en mí. Mi pecho alberga tesoros de ternura que nadie hasta ahora ha sabido descubrir: no acuso a los seres que debieron amarme, la culpa acaso sólo fue mía, de mi extraña manera de ser. Yo necesito ser adivinada y comprendida, obligada tal vez, a manifestar lo que siento porque soy cobarde y oculto lo que en mi pecho pasa. Como la sensitiva contacto [sic] de un rudo choque cierra sus hojas, así yo me plegaba en mi misma para sustraerme al trato con una sociedad que no me había de comprender.

Pero hoy, ¡cómo ha cambiado la faz de la tierra! La vida me parece distinta. Yo misma me encuentro cambiada. Si pudiera hacer que de mi pecho desapareciera ese temor que con frecuencia me asalta, mi felicidad sería completa. Completa es mientras le veo, durante los momentos que estamos cerca y aun algunas horas después de habernos separado persiste en mí la confianza y la fe: pero luego, poco a poco, se va apagando la luz radiosa y sólo resplandece en el fondo de mi alma una lucecilla débil y vacilante, pero que resiste a los rigores del huracán de la duda que me atormenta.

Los dos días que siguieron a la deliciosa tarde del sábado fueron de fe y confianza, ayer, al reanudar de nuevo mi vida habitual mi dicha no era ya completa ... ¿Hoy? Siento la necesidad imperiosa de escribirle para poner en comunicación mi pobre alma enferma y débil con la suya tan hermosa, serena y enérgica...

Suya,

Georgina.

rell feia “un tipus de novel·la rosa de poca qualitat, una Corín Tellado de l'època”. Riera va investigar l'autora de les cartes després de llegir-les i descobrir que tenien una certa “tradicció literària”.

El cubà Félix Ernesto Chávez, doctor en teoria de la literatura i literatura comparada per l'Autònoma de Barcelona, ha dedicat la tesi a una contemporània de Georgina Rencurrell, Luisa Pérez de Zambrana, una de les figures més destacades de la literatura cubana de l'època. Explica a EL TEMPS que només coneix *Adelfa...*, “una novel·la d'amor del 1899 a l'estil de les del segle XIX, seguint la tradició de Virginia Auber o de Luisa Pérez de Zambrana en la tradició insular”, però no en sap res més. Tanmateix, Chávez dedueix que “devia ser espanyola, pel simple fet de la seva relació amb Valerià Weyler, militar i polític de trista memòria per als cubans de final del XIX”. Segons Chávez, en aquella època, “la immensa majoria de cubanes –nascudes a Cuba– il·lustrades no mantenien gaire relació amb les figures espanyoles d'alt rang, i molt menys militars o polítics”. La raó és que, en aquests cercles, “ja hi havia un sentiment patriòtic cubà prou arrelat” i, per tant, mantenien distàncies amb les altes esferes espanyoles. “Tot i que va haver-hi excepcions –matisa Chávez–, sempre va ser amb figures de no tan alta responsabilitat política o administrativa” del poder colonial. Tot fa pensar que Weyler, que representava la màxima autoritat de l'exèrcit espanyol a Cuba –i s'havia d'encarregar de la repressió dels independentistes cubans–, no hauria estat una bona companyia per una dona il·lustrada i cubana de naixement.

Vingui d'on vingui –cubana, espanyola o catalana–, les cartes fan evident que la passió de Georgina Rencurrell és real. Per molt que l'estil romàntic de l'època sigui responsable, en part, de les expressions d'afecte hiperbòliques, Rencurrell mostra cap al seu amant una adoració i una submissió que creixen a mesura que la relació es fa més estreta. A les primeres cartes hi ha l'esperança i la necessitat

EFE

Valerià Weyler, al mig, al costat d'Alfons XIII, i amb l'equip espanyol que participà en els Jocs Olímpics d'Amsterdam, en una imatge del 1928. Tot i la seva alçada, Georgina l'anomena en alguna carta "gran caudillo", a més de "Santo Weyler mío" o "mi dulce dueño".

de l'amor correspost: "Mi alma amante languidecía sin un afecto sincero: por eso al manifestarme V. algún interés, vencidas la vacilación y la duda que en un principio me dominaran, me lancé delirante de alegría hacia V. abriéndole de par en par las puertas de mi corazón a ese sentimiento soñado primero, como un imposible contenido después, y por fin desbordantes como las aguas de una cascada."

La necessitat passa a ser –si més no, literàriament– obsessió quan ja no el tracta d'"amigo querido" sinó de "mi queridísimo amigo", i li confessa els seus neguits: "¡Qué difícil resulta resistir a lo que mucho nos agrada viniendo las naturales inclinaciones! Es una lucha feroz, titánica... y estéril. Yo me digo una y otra vez que mi mismo afán por conquistarlo y retenerlo puede hacer que le aleje y pierda: me propongo dejarle descansar un poco de mi vivo, apasionado afecto, pero inútil re-

sulta el propósito, volviendo a la carga con mayor fuerza... Hoy me parece que le quiero mucho más y tengo verdadera locura por besarle las manos."

Per acabar la carta, Georgina Rencurrell cerca l'expressió màxima de submissió: "Quiérame V. por lástima, por compasión, no me da rubor pedirle su afecto, como se pide una limosna. Nadie, absolutamente nadie, por más que le quiera, puede quererle más que yo, se lo aseguro."

Les súpriques semblen tenir efecte perquè, cartes després, Rencurrell ja esmenta la sortida pel pati de Capitanía i la sang de les seves venes cremant "como lava". L'angoixa ha deixat pas a la mística i l'amor a la idolatria: "Le voy a hacer a V. Una extraña confesión, no se burle, sea piadoso... ¿Puede V. creer que yo le rezo a V. como si fuese un santo? Algunas veces yo misma me he sorprendido exclamando: ¡Santo Weyler mío!..."

Però ja és capaç de deixar l'afectació romàntica i, en el paràgraf següent, fer safareig: "Y ahora un chisme, ¿sabe V. que el gral. Aguilera no le quiere nada? La otra noche poco faltó para que riéramos en la Rambla. Pretendía él quererle más que yo y eso sí que no se lo tolero yo a nadie, ni al Gobernador Militar: nadie, nadie en el mundo siente por V. mayor veneración que yo." I encara, un breu "¿Qué tal le fue por Palma?"

Carme Riera afirma que Georgina Rencurrell, en uns altres temps Georgina de Flores, va morir a Barcelona sense gaires recursos. No se sap on ni quan.

El seu amant, Valerià Weyler –que anomenava "gran caudillo", tot i la seva baixa estatura, i "Santo Weyler mío" tot i la seva provada crueltat– es va morir a Madrid el 1930, a 91 anys.

Àlex Milian